

Ölkəmizdə dövlət xidmətlərinin həyata keçirilməsində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə olunması, innovativ həllərin tətbiqi dövlət siyasətinin prioritetlərindən biri olmaqla elektron hökumətin inkişafı və rəqəmsal hökumətə keçidlə bağlı mühüm addımlar atılır. O cümlədən bu günlərdə 100 illik yubileyini qeyd edən Azərbaycan ədliyyəsinin davamlı inkişafı çərçivəsində məhkəmə fəaliyyətinin elektronlaşdırılması, ədalət mühakiməsi prosesinin rəqəmsallaşması sahəsində ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Bununla bağlı Azərbaycan Respublikası ədliyyə nazirinin müavini, Məhkəmə-Hüquq Şurasının üzvü, hüquq elmləri doktoru Azər Cəfərov AZƏRTAC-ın suallarını cavablandırır.

Ədalət mühakiməsinin aparılması prosesinin rəqəmsallaşması dövrün tələbidir

– Müasir dünyada insanların həyat tərzini, hər hansı fəaliyyət sahəsində informasiya texnologiyaları olmadan təsəvvür etmək mümkün deyil. Texnoloji yeniliklərin sirayət etdiyi sahələrdən biri də məhkəmə fəaliyyətidir. Bu mənada innovativ, yeni zamanda, rəqəmsal texnologiyaların yaratdığı üstünlüklər barədə məlumat oxucularımız üçün maraqlı olardı.

– Doğrudur, getdikcə daha sürətlə inkişaf edən rəqəmsal texnologiyalar cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələrinə daha çox nüfuz etməyə başlayır, məişətin, istirahətin və peşə fəaliyyətinin ayrılma hissəsinə çevrilir. Bu faktı nəzərə alan dövlətimizin başçısı İlham Əliyev deyib: “Yeni texnologiyaların, o cümlədən İKT sferasının inkişafı bu gün Azərbaycanı fərqləndirən cəhətlərdən biridir və bizim uğurlu gələcəyimizi təmin edəcəkdir”.

Bu gün dünyada, o cümlədən Azərbaycanda informasiya texnologiyalarının tətbiqi daha geniş vüsət alır. Bir müddət əvvəl Moskva Dövlət Universitetinin rektoru Viktor Sadovniçki müsahibələrinin birində deyib ki, təkcə 20 il ərzində 1992-2012-ci illərdə kompüterlərin sürəti səkkiz min dəfə artıb. Bu ilin yayında keçirilmiş VIII Peterburq Beynəlxalq Hüquq Forumunda da dəfələrlə, o cümlədən Rusiya Federasiyasının Baş naziri Dmitri Medvedev tərəfindən qeyd olunmuşdu ki, rəqəmsal texnologiyalar məhkəmə sahəsinə də fəal surətdə daxil olmaqdadır.

Bütün bunlar onu göstərir ki, yaxın perspektivdə ən müasir informasiya texnologiyaları və innovasiyalardan istifadə edilməyə, yüksək texnologiyalı məhkəmə infrastrukturunu yaradılmasına, hüququn müxtəlif sahələrinə aid norma və institutların işi rəqəmsal texnologiyalarla uzlaşdırılmasına, məhkəmələrin fəaliyyətində hüquq mühəndisliyinə geniş yer verilməsinə ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi kifayət qədər çətinləşər.

İlk baxışdan inandırıcı görünməsə də, mütəxəssislərin proqnozuna görə, 2030-cu ildə hüquqşünasların, o cümlədən hakimlərin funksiyalarının 80-85 faizini robotlaşmış texnologiyalar özəv edəcək. Bruklın Hüquq Məktəbinin dekani Nik Allard gələcəkdə insanla robot arasındakı fərqləri itəcəyi fikrini irəli sürərək deyib: “Ola bilər hətta sizin idarəetmə pultunuzun ölçüsü kiçilsin və üzərinizə tikişsin, insanlar isə bəzi süni bədən hissələrinə sahib olsun. Bu yeni dünya ayrı-ayrılıqda insanlar və maşınlardan yox, hubotlardan (red.- ingilis dilindəki human və robot sözlərindən) ibarət olacaq”. Yəni, daha çox Albert Eynşteynə aid edilən iqtibasa görə, bir vaxt texnologiya insanların ünsiyyət imkanlarını üstələyəcək.

Zamanın bu çağırışlarına cavab olaraq, son illər dünyanın bir çox ölkələrində məhkəmə, prokurorluq, vəkillik, ilkin təhqiqat və digər hüquq-mühafizə orqanlarının fəaliyyətində rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi ilə bağlı böyük işlər görülür. Məsələn, bu gün İsveç və bir çox başqa ölkələrdə daşınmaz əmlak sahəsində bütün sövdələşmələr blokçeyn texnologiyaları vasitəsilə həyata keçirilir. Sinqapur isə ədalət mühakiməsi

sistemində texnologiyalardan geniş istifadə etməklə, elektron məhkəmə sistemini mərhələli şəkildə inkişaf etdirir və uzun müddətdir ki, bu hədəfə doğru gedir. Artıq inzibati xətalara bağlı işlərə hakimlərin iştirakı olmadan baxılır.

– Son illər Azərbaycanda məhkəmə fəaliyyətinin elektronlaşdırılması ilə bağlı ardıcıl tədbirlər görülməkdədir...

– Bəli, ölkəmizdə müxtəlif sahələrdə, o cümlədən məhkəmələrin fəaliyyətində ən yeni texnologiyaların tətbiqi məsələləri dövlətimizin hər zaman diqqətdə saxladığı prioritetlərdəndir. 2014-cü ilin fevral ayında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqini təmin edən “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi yaradılıb. “Elektron hökumət”in tərkib hissəsi olan “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi məhkəmə hakimiyyətinin və ədalət mühakiməsinin işini asanlaşdıraraq sistemdə ədalətli və effektiv işləməyə imkan verir. Elektron məhkəmə informasiya sistemi məhkəmə hakimiyyətinin və ədalət mühakiməsinin işini asanlaşdıraraq sistemdə ədalətli və effektiv işləməyə imkan verir. Elektron məhkəmə informasiya sistemi məhkəmə hakimiyyətinin və ədalət mühakiməsinin işini asanlaşdıraraq sistemdə ədalətli və effektiv işləməyə imkan verir.

Bu sistemin tətbiqi məhkəməyə müraciət imkanlarının genişlənməsinə, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsində süründürməçilik və sui-istifadə hallarının qarşısının alınmasına, şəffaf və operativliyin təmin edilməsinə, məhkəmə qərarlarının icrasına nəzarətin səmərəliliyinin artırılmasına, elektron karguzarlığın və sənəd dövriyyəsinin təmin olunmasına xidmət edir.

“Elektron məhkəmə”nin mühüm komponentlərindən biri fiziki və hüquqi şəxslərə məhkəmə sistemi barədə, o cümlədən ölkənin interaktiv xəritəsi şəkildə müfəssəl məlumatlar təqdim edən vahid məhkəmə portalıdır. Vətəndaşlar bu portal vasitəsilə məhkəmələrin strukturu, növü, yurisdiksiyası, ünvanı və onlarla əlaqə yaratmaq üsulları – poçt və elektron ünvanları, telefon nömrələri, eləcə də hakimlərin təhsili və hüquq təcrübəsi barədə məlumatlar əldə edə bilərlər.

Onu da deyim ki, sənədlərin hazırlanması və məhkəməyə təqdim edilməsi prosesini asanlaşdırmaq üçün portal vətəndaşları dövlət rüsumunun məbləği, iddia, şikayət, etiraz və xahiş ərizələrinin nümunələri ilə tanış edir. Bütünlülük “Elektron məhkəmə” sisteminə inteqrasiya olunan portal məhkəmə işlərinin vəziyyəti, o cümlədən onların məhkəmə iclaslarının, bütün kateqoriyalardan olan işlər üzrə çıxarılmış qərarların sayı və s. haqqında məlumatları real vaxt rejimində təqdim edir.

Eyni zamanda, portaldan əlavə hər bir məhkəmə üçün müfəssəl məlumatları əks etdirən ayrıca veb-saytlar yaradılıb. Həmçinin elektron məhkəmə sisteminin Naxçıvan Muxtar Respublikası daxil olmaqla ölkə üzrə tətbiqi istiqamətində əməli işlər görülüb və bu gün sistem respublika məhkəmələrinin və icra qurumlarının ümumən yaradan çoxunu əhatə edir. Bu sahədə ölkəmizdə bütün ölkədə görülən işlərin əksər hissəsi artıq icra olunub. Bu sistemin yaxın gələcəkdə qərb və Şirvan regionlarına da əhatə edəcəyi nəzərdə tutulur.

– Belə qənaətə gəlmək olar ki, “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi insanların müraciət imkanlarını artırmaqla ədalət mühakiməsinin əlçatanlığı asanlaşdırır. Bu sistem məhkəmə fəaliyyətində şəffaflığa və təmin edirmi?

– Əlbəttə, təmin edir. Prezident İlham Əliyev Şəki Məhkəmə Kompleksinin açılışında keçirdiyi müşavirədəki çıxışında xüsusi vurğulayıb ki, məhkəmə-hüquq sistemi maksimum dərəcədə şəffaf olmalıdır. Elektron məhkəmə sisteminin tətbiqi həm də şəffaflığa xidmət edir.

Qeyd etməliyəm ki, hər hansı bir şəxs barədə məlumatın dərc edilməsi konfidensiallıq baxımından həssas məsələ olduğundan şəffaflığın təmin edilməsi heç də asan olmayıb və biz kompromis yansama formalaşdıraraq vahid məhkəmə portalı çərçivəsində “Məhkəmə prosesi iştirakçısının şəxsi kabinetini”ni yaratmışıq.

Bununla da proses iştirakçıları elektron imza ilə təsdiqlənmiş elektron iddia ərizəsi və digər sənədləri vermək, məhkəmə işinin materialları ilə ətraflı tanış olmaq imkanı əldə ediblər. Bu kabinet vasitəsilə onlar təyin olunmuş proseslər barədə uzaqdan, xüsusən SMS, elektron məktub və digər üsullarla xəbər tuta, məhkəmə qərarlarını isə elektron formada hakimin elektron imzası ilə əldə edə bilərlər.

“Şəxsi kabinet”in matrisası proses iştirakçıları üçün məhkəmələrlə elektron formada əlaqə yaratmaq, məsələn, məhkəmə araşdırmasının başqa vaxta keçirilməsi zərurəti və s. ilə bağlı məhkəməyə elektron məktubla müraciət etmək imkanı yaradır. Bundan başqa, “Şəxsi kabinet” bütün məhkəmə instansiyaları üzrə ilkin məhkəmə, apellyasiya və kassasiya baxışları barədə vətəndaşlara iştirakçısı olduğu məhkəmə prosesini izləməyə, icra icraatının gedişi ilə tanış olmağa şərait yaradır, onlara qarşı qaldırılmış bütün məhkəmə iddiaları barədə elektron məktub vasitəsilə xəbər tutmaq imkanı verir və s.

Bir məqamı da xüsusi qeyd etmək istərdim. Məhkəməyə “Şəxsi kabinet”dən müraciət edildikdə əvvəllər ödənilmiş yalnız iş saatlarında və bank vasitəsilə mümkün olan məhkəmə rüsumunun ödənilməsi barədə məsələ ortaya çıxır. Bu problemin həlli üçün Ədliyyə Nazirliyi Mərkəzi Bankla birlikdə “Məhkəmə rüsumlarının elektron ödəniş sistemi”ni yaradıb. Hazırda bu sistem vasitəsilə fiziki və hüquqi şəxslər iddia ərizəsi elektron şəkildə daxil olduqda, bilavasitə bank kartlarının köməyi ilə “Şəxsi kabinet”də onlayn məhkəmə rüsumunu ödəmək imkanına malikdirlər. Həmçinin bu ödəniş “Dövlət rüsumlarının ödənilməsi üçün dövlət portalı”nda, eləcə də məhkəmə binalarında quraşdırılmış nağd ödəniş terminalı vasitəsilə həyata keçirmək mümkündür. Məhkəmə rüsumunun elektron ödənilməsindən sonra bütün məlumatlar həmin sistemlə eyni vaxta yaradılmış “Məhkəmə rüsumlarının vahid reyestri”ndə cəmləşir ki, bu da ödəmələr üçün lazım olan maliyyə hesablarını həyata keçirməyə, eləcə də məhkəmə rüsumlarının ödənilməsinə dair məhkəməyə təqdim olunmuş məlumatların doğruluğunu yoxlamağa imkan verir.

Beləliklə, sistem və reyestr dərhal məhkəmə sistemi üçün vacib olan bir neçə məsələni həll edir: məhkəməyə müraciət asanlaşdırır; iddiaçıların qərəzli davranış hallarının, o cümlədən məhkəmə rüsumunun ödənilməsi barədə eyni qəbz digər işlərlə bağlı istifadəsinin qarşısını alır; məhkəmə rüsumlarının ödənişləri üzrə daha ətraflı maliyyə hesablarının və məhkəmələrin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsini təmin edir və s.

– Azər müəllim, əvvəldə qeyd etdiyiniz kimi, dünya praktikasında tətbiq olunan blokçeyn texnologiyasından məhkəmə fəaliyyətində

prosedurunun sadələşdirilməsində əhəmiyyətli ola bilər. Başqa ölkələrdə də oxşar layihələr işlənilib-hazırlanır, “rəqəmsal ədalət məhkəməsi”nin ayrı-ayrı elementləri daha çox inkişaf etmiş dövlətlərlə yanaşı, artıq Gürcüstanda, Baltıqyanı ölkələrdə, Səudiyyə Ərəbistanında və s. tətbiq olunmaqdadır.

– Bir neçə ildir ki, ölkəmizdə də “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi tətbiq olunmaqdadır. Bu sistem məhkəmə fəaliyyətinin səmərəliliyinə necə təsir göstərir?

– Bildirməliyəm ki, Prezident

İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizin hərtərəfli inkişafı və mülki sənəd dövriyyəsinin sürətlə artması, eyni zamanda, ədalət mühakiməsinə çıxışın xeyli asanlaşması məhkəmələrdə baxılan işlərin sayının kəskin çoxalmasına gətirib çıxarıb. Bir vaxtlar 2016-cı ildə məhkəmələrdə baxılan mülki xarakterli işlərin sayı 470 minə ötmüşdü ki, bu da yeni məhkəmə sistemində qədərli dövrə 1999-cu ilə müqayisədə 21 dəfə çox idi. Görülmüş tədbirlər, o cümlədən qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi nəticəsində növbəti ildə bu növ işlərin sayının 80 min azaldılmasına nail olunsada, bu göstəricinin özü də olduqca yüksəkdir.

Sözün ki, iş sayının əhəmiyyətli dərəcədə artması məhkəmələrin hədsiz yüklənməsinə səbəb olur və ədalət mühakiməsinin keyfiyyətlə yerinə yetirilməsinə mənfi təsir göstərir. Bunun üçün sloveniyalı ekspertlərə birgə “Elektron məhkəmə” bazasının ömrü icraatı işləri üçün avtomatlaşdırılmış məhkəmə baxış sistemi işlənilib hazırlanıb və 2017-ci ilin martından etibarən uğurla tətbiq edilir. Qısaca izah edim ki, ömrü icraatı qaydasında baxılan işlərə daha çox mübahisəsiz pul və əmlak tələbi ilə bağlı işlər aiddir və hazırda onlar mülki xarakterli işlərin təxminən üçdə birini təşkil edir. Sistem mahiyyəti isə ondan ibarətdir ki, öz sistemlərini “Elektron məhkəmə” sistemində uyğunlaşdıraraq iri iddiaçılar ömrü icraatı işləri üzrə məhkəmələrlə elektron ərizələr göndərmək imkanı əldə edirlər və bu ərizələrin çoxluğuna baxmayaraq, ələ həmin gün, yaxud ən gec ertəsi gün elektron məhkəmə qərarını alırlar. Məsələn, məhkəmə xidmətlərindən yararlanan iri istifadəçilərdən biri bu yaxınlarda bir dəqiqə ərzində Bakının rayon məhkəməsinə borcun ödənilməsi barədə 300 elektron iddia ərizəsi verib və 15 dəqiqə ərzində onların hamısına dair məhkəmə qərarları alıb.

Bu işlər məhkəmədə bir hakim tərəfindən baxılır. Beləliklə, ömrü icraatı işlərinə baxan digər hakimlər ağır yükəndə tamamilə azad olurlar. Həmin işlər üzrə çıxarılan bütün qərarlar icra orqanlarına da elektron formada göndərilir. Bu isə qərarların avtomatlaşdırılması sayəsində icra etməyə və məhkəmə icraçılarının səhəb informasiya ilə təmin etməyə imkan verir.

İndiki vəziyyət belədir ki, bütün ölkə üzrə bu kateqoriyadan olan işlərə baxılmasının öhdəsindən cəmi 4 hakim və 30 məhkəmə işçisi gələ bilər, halbuki elektron sistemin tətbiqində bu prosesə 270-dən artıq hakim və 320-dən çox məhkəmə işçisi cəlb olunurdu. Eyni zamanda, məlumat üçün bildirim ki, ömrü icraatı məsələlərini notariusların eyni tipli icra qeydi ilə həll etmək daha asan və daha səmərəli bilindiğindən qanunvericiliyi edilmiş dəyişiklikləyə əsasən bu funksiyaları növbəti ildən müvafiq elektron sistem vasitəsilə notariuslar həyata keçirəcəklər.

Bütün bunlar, gözəldiyi kimi, maliyyə xərclərini əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına gətirib çıxarıb. – Həqiqətən də məhkəmə fəaliyyətində texnoloji yeniliklərin tətbiqi işin səmərəliliyinin artırılmasına xidmət etməklə böyük maraq doğurur...

– Bu yeniliklər təkcə deyilənlərlə məhdudlaşdır. Rəqəmsal texnologiyaların məhkəmələrin fəaliyyətinə tətbiqi prosesi bu ilin martında “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi strukturunda “Məhkəmə qərarlarının vahid bazası”nın yaradılması ilə daha da intensivləşib.

Vahid baza konkret iş üzrə bütün hakimlərin elektron imzası ilə təsdiq olunmuş məhkəmənin yekun qərarını özündə cəmləyən informasiya sistemidir. Bazanın yenilənməsi real vaxt rejimində baş verir – hakimlərin qərarı ona “Elektron məhkəmə” informasiya sistemində elektron imzanın tətbiqi vasitəsilə düşür.

“Məhkəmə qərarlarının vahid bazası” elektron sisteminin geniş parametrlər dairəsi - işlərin, mülki mübahisələrin və məhkəmələrin

növləri, konkret məhkəmə və hakimlər, qanunvericilik normaları və beynəlxalq müqavilələrin, konvensiyaların və insan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarlarının tətbiqi təcrübəsi, əməlin ağırlıq dərəcəsi, çıxarılan qərarlar, ittihamedicu və barətverici hökmlər üzrə axtarışlar aparmağa şərait yaradır.

Bu sistem axtarışı, həmçinin təqdirəlayiq məhkəmə qərarlarını, cinsini, yaşını (yetkinlik yaşına çatmadığını) və s. açıqlamadan, onu xarakterizə edən digər məlumatlar üzrə aparmağa imkan verir.

Bazanın əsas məqsədi hakimlərə, vəkillərə, həmçinin digər hüquqşünaslara məhkəmə qərarları ilə tanış olmağa şərait yaratmaqdır. Bu, hakimlərə formalaşmış məhkəmə təcrübəsinə yiyələnmək, digər hüquqşünaslara isə onlarla əvvəlcədən tanış olmaqla müdafiəni düzgün qurmaq və işin uğur qazanmaq ehtimalını qiymətləndirmək imkanı verir. Fikrimizə, bu, potensial olaraq, mülki mübahisələrin alternativ həll üsullarına, məsələn, mediasiyaya marağın artmasına şərait yarada bilər.

Bundan əlavə, müasir informasiya texnologiyaları məhkəmələrin idarə edilməsi sahəsində də geniş tətbiq olunur. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin tərkib hissəsi olan “Məhkəmənin nəbzini: İdarəetmədə inqilab” layihəsi toplanmış elektron statistik məlumatlara əsaslanaraq qısa müddət ərzində müxtəlif analitik hesabatların hazırlanması, məhkəmələrin və hakimlərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsini və onların işinin səmərəliliyinin müəyyən edilməsini mümkün edir.

Elmi cəhətdən əsaslandırılmış sistem olan bu layihə Məhkəmə-Hüquq Şurasına, Ədliyyə Nazirliyinə, yuxarı instansiyaya məhkəmələrinə, məhkəmə sədrinə və hakimlərə statistik, o cümlədən ümumiləşdirilmiş göstəricilərlə dərhal tanış olmaq imkanı verir, məhkəmələrin arasında məhkəmə bütövlüyü, hakim ştatlarını və məhkəmə işçilərinin düzgün bölüşdürülməyə kömək edir.

Yeri gəlmişkən, deyim ki, məhkəmə sisteminə elektron idarəetmənin daha müəqəqqi tətbiqi baxımından bu layihə Avropa Şurasının “Ədliyyənin Kristal Tərəzi” müsabiqəsinin mükafatına layiq görülüb.

Azərbaycanda rəqəmsal texnologiyalar cinayət-məhkəmə icraatında da fəal tətbiq edilir. Ölkə Prezidentinin penitensiar sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsinə və cəza siyasətinin humanizasiyasına dair 2017-ci il 10 fevral tarixli sərəncamı bu sahədə mühüm “Yol xəritəsi” rolunu oynamaqla hüquqi islahatların yeni mərhələdə davamına rəvac verib, həmçinin cəzaların icrası və qətimkan tədbirlərinin tətbiqi zamanı müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadəni təmin etmək məqsədilə elektron nəzarət vasitələrinin tətbiqini şərhləndirib.

Cinayət Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklərlə daxil olmuş yeni cəza növü – azadlığın məhdudlaşdırılması cəzasına, məhkəmənin müəyyən etdiyi hallarda şerti məhkum edilməsi və ya cəzadan şərti olaraq vaxtından əvvəl azad olunmuş şəxslər üzərində

nəzarətin gücləndirilməsi, habelə barəsində ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçilmiş şəxslər üçün elektron qolbaq tətbiq olunur ki, bu da probasiya xidmətinin aməkdaşlarına həmin şəxslər üzərində gəcə-gündüz distant nəzarəti həyata keçirməyə imkan verir.

Bu mobil elektron qurğunun cinayət ədliyyəsi fəaliyyətində tətbiqi məhkəmələrə cəmiyyətdən təcridlə bağlı olmayan alternativ cəza tədbirlərini geniş tətbiq etmək, cinayət prosesinin məhkəməyə qədərki mərhələlərində prosessual məcburiyyət tədbirlərini xeyli azaltmaq məqsədi daşıyır.

– Azər müəllim, bu günlərdə yüz illiyini qeyd edən Azərbaycan ədliyyəsinin davamlı inkişafı naminə həyata keçirilən bütün tədbirlərin, tətbiq olunan yeniliklərin ədliyyə və məhkəmə sisteminin fəaliyyətinin müasirləşməsinə xidmət etdiyi şübhə doğurmur. İnanırıq ki, qarşıda duran vəzifələr bundan sonra da uğurla icra olunaraq yeni-yeni nailiyyətlər qazanılacaqdır...

– Bir əsrlik tarixi olan Azərbaycan ədliyyəsinin ölkəmizin hüquq sistemində özünəməxsus yeri və rolu var. Ulu öndər Heydər Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində təkmil bir struktura çevrilən Azərbaycan ədliyyəsi bu gün Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurlu islahatlar aparılmaqda təkmilləşir və müasirləşir. Ədliyyə və məhkəmə sistemində innovasiyaların tətbiqi, bu sahədə fəaliyyətin rəqəmsallaşması da dövrün tələbidir. Bu istiqamətdə görülən işlər heç də kifayət deyil. Çünki təkmilləşmə davamlı olan bir prosesdir. Sözün qısa, bu prosesin əvvəli var, amma sonu yoxdur.

Ona görə də yaxın perspektivdə “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin funksiyalarının genişləndirilməsi yolu ilə onun daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər həyata keçirilməsi və analitik hesabatların hazırlanması, statistik məlumatların avtomatlaşdırılması qaydada emalı, hakimlərin və məhkəmələrin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı intellektual modulun, penitensiar xidmət üçün informasiya resursunun alt-sisteminin yaradılmasına qarşıda duran əsas vəzifələrdir.

Elektron ədalət mühakiməsinin yaradılmasında müəyyən çətinliklər də var. Bununla bağlı lazımı tədbirlər görülməklə, sistem təkmil fəaliyyəti üçün ayrı-ayrı prosessual normaların tətbiqinə vahid məhkəmə yanaşması formalaşdırılır, dövlət qurumları, həmçinin məhkəmə sədrləri və hakimlər bu sistemlə işləməyə təşviq olunur, onlara məhkəmələrin elektronlaşdırılması aşılınır, eyni zamanda, bu sahədə istifadəçilərin müvafiq vəzifələrə yiyələnməsinə, ədalətli işləməsinə xüsusi diqqət yetirilir.

Beləliklə, məhkəmə sistemində tətbiq olunan innovasiya layihələrinin qısa icmalı onu göstərir ki, bizim bu gün dünyada müşahidə etdiyimiz yüksək texnologiya meystrimi (red. - əsas xətt), həm də yaxın gələcəkdə ona gətirib çıxara bilər ki, bir çox işlər üzrə ədalət mühakiməsinin aparılması əsasən rəqəmsal texnologiyalar vasitəsilə həyata keçirilsin.

Rusiya Konstitusiyaya Məhkəmənin sədri Valeri Zorkinin təbircinə desək, “biz bir gün yuxudan oyandıq görərik ki, yaşadığımız o dünya artıq yoxdur”. Bu proqnozu tam şəkildə ədalət mühakiməsi sahəsinə də aid etmək olar.

Lakin texnologiyalar müxtəlif fəaliyyət sahələrinə, o cümlədən ədalət mühakiməsi sahəsinə nə qədər nüfuz etsə də, əminlik ki, insan amili, heç şübhəsiz, öz həlledici rolunu qoruyub saxlayacaq. Avropa Şurası rəsmisinin qeyd etdiyi kimi, informasiya texnologiyalarının tətbiqindən sonra da ədalət ilahəsi – Fəmidə öz əlində Blekberri telefonu deyil, qılınc və tərəzi tutacaq.

Haqiqətən də informasiyalaşma qeyri-səmərəli işləyən sistemi səmərəli sistemə çevirə bilməz, lakin yaxşı işləyən sistemin daha səmərəli və daha fəal işləməsinə yardım edə bilər.

– Maraqlı müsahibəyə görə təşəkkür edir, bilavasitə insanlara, onların hüquqlarının etibarlı təminatına yönəlməmiş məhkəmə sisteminin təkmilləşməsi işində Azərbaycan ədliyyəsinə uğurlar arzulayırıq.